

Violetta Frankowska*

**ROLA EDUKACYJNYCH ZASOBÓW ELEKTRONICZNYCH W KREOWANIU
POZYTYWNEGO WIZERUNKU BIBLIOTEKI AKADEMICKIEJ
NA PRZYKŁADZIE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ**

ABSTRAKT: Dynamiczny przyrost zasobów cyfrowych oferowanych przez rynek wydawniczy oraz upowszechnianie się nauczania na odległość wymuszają zmiany w realizacji zadań biblioteki. Coraz częściej studenci i pracownicy naukowcy poszukują informacji, a nie konkretnej książki. Strategia promocji zbiorów bibliotecznych oraz działania mające na celu dostarczenie użytkownikowi informacji sprzyjają kształtowaniu się pozytywnego wizerunku biblioteki.

W artykule skupiono się na zaprezentowaniu zasobów elektronicznych Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej, pełniących rolę edukacyjną oraz sposobach ich prezentacji w przestrzeni informacyjnej.

**THE ROLE OF ELECTRONIC RESOURCES IN CREATING POSITIVE IMAGE
OF THE ACADEMIC LIBRARY**

ABSTRACT: Significant growth of digital information offered by publishing market and the progress of new technologies bring about changes introduced in a library. Users search for valuable information delivered on time. The professional strategy of public relations provided by a library has a big influence on creating suitable relations between readers and librarians. The article covers the methods of presentation of electronic sources of information. Personalized services offered by a library play an important role in building new image of a library as an institution opened to fulfil users' information requirements.

WPROWADZENIE

W dobie społeczeństwa informacyjnego biblioteka szkoły wyższej jako miejsce fizycznej lokalizacji wiedzy jest w coraz większym stopniu zastępowana przez bibliotekę zarządzającą informacją elektroniczną, stwarzającą warunki do kształcenia w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne zlokalizowane w dowolnym

---

* mgr, absolwentka informacji naukowej i bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Warszawskim, kustosz, Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej, Oddział Opracowania Książek i Zbiorów.
E-mail: viola@bg.pw.edu.pl.

miejscu. *Elektroniczne zasoby edukacyjne*, jak wynika z wielu publikacji, można rozumieć jako nowe, sprawnie działające źródła informacji w bibliotekach, uwzględniające nowoczesne podejście do nauczania, w pełni wykorzystujące możliwości komputera, Internetu oraz innych technologii teleinformatycznych. Bazę publikacji edukacyjnych stanowią m.in. podręczniki, programy nauczania, wykazy lektur, pomoce naukowe i inne środki dydaktyczne¹.

WIZERUNEK BIBLIOTEKI

Biblioteka powinna być postrzegana jako nowoczesna instytucja, oferująca nieocenione dla użytkowników usługi. Najistotniejszymi zadaniami biblioteki staje się:

- dostarczenie informacji o lokalizacji zbiorów i zapewnienie stałego dostępu do elektronicznych kolekcji;
- dotarcie z bezpośrednią ofertą usług do zainteresowanych.

Komunikacja z użytkownikiem, rozumiana m.in. jako udostępnianie poprzez intuicyjne interfejsy zasobów edukacyjnych, jest również jednym z czołowych zadań biblioteki.

Współczesne biblioteki są zmuszone podjąć działania zmierzające do dostosowania swoich usług do wymagań swoich użytkowników. Nie do uniknięcia są zmiany polityki gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów biblioteki. Każdy z modułów biblioteki współuczestniczy w realizacji nowych zadań związanych z opracowaniem i udostępnianiem elektronicznych zasobów edukacyjnych. Praca w zespołach wyznaczonych do realizacji poszczególnych zadań staje się normą. Jest to możliwe tylko dzięki wysoko wyspecjalizowanej kadrze zawodowej przystosowującej się do nowych wymogów.

Cechy współczesnego bibliotekarza, które mogą być decydujące przy wprowadzaniu nowych zadań, to: kreatywność, umiejętność pracy w ciągle zmieniającym się środowisku, chęć podnoszenia kwalifikacji i wiele innych. W codziennej pracy dbałość o wizerunek biblioteki wyraża się szybkim reagowaniem na potrzeby jej użytkowników dzięki m.in. usprawnieniu komunikacji z użytkownikami poprzez e-maile czy informacje na stronie domowej

---

¹ Na ten temat piszą m.in.: Bednarek-Michalska, B. *Elektroniczne zasoby informacyjne Polski: analiza sytuacji i propozycja integrowania inicjatyw*. W: *E-LIS E-prints in Library and Information Science* [on-line], [dostęp 2 grudnia 2008]. Dostępny w World Wide Web: <http://eprints.rclis.org/5466/1/zasoby7.pdf> oraz Polarczyk, M., Tomaszewska, R., Tomaszewski, R. *Obsługa czytelników w dobie społeczeństwa informacyjnego na przykładzie Biblioteki Głównej i Centrum Informacji Naukowej Akademii Rolniczej im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu*. W: *Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej* [on-line]. Biblioteka Główna PŁ [dostęp 14 września 2008]. Dostępny w World Wide Web: http://bg.p.lodz.pl/konferencja2004/pejne_teksty/polarczyk.pdf.

biblioteki ukierunkowane na poszczególne grupy (np. studenci, pracownicy naukowci). Na przykład na stronie domowej Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej (BG PW) użytkownik ma możliwość zadawania pytań, dodawania komentarzy, komunikowania się on-line z bibliotekarzem. Może też zaproponować ciekawy odsyłacz kierujący do otwartych zasobów edukacyjnych oraz zakup potrzebnych mu pozycji książkowych.

Sposobów dotarcia z ofertą do użytkowników jest wiele, ale najefektywniejsza wydaje się personalizacja usług. Tryb funkcjonowania bibliotek udostępniających swoje zbiory on-line nakłada na nie obowiązek usprawnienia komunikacji z użytkownikiem, oferowania mu sprofilowanej, dedykowanej dla niego informacji. W odpowiedzi na bieżące oczekiwania swoich użytkowników BG PW zakupiła i udostępniła on-line pełne teksty skryptów i podręczników. Oferta biblioteki w tym zakresie obejmuje zdigitalizowane zbiory własne skryptów i podręczników (Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej), zakupione na własność e-książki (kolekcja MyiLibrary), licencjonowane zasoby edukacyjne udostępniane na podstawie autoryzacji użytkownikom biblioteki (Knovel) oraz tworzoną kolekcję OKNO. Nie budzi wątpliwości, że są to cenne źródła edukacyjne ze względu na łatwą dostępność oraz, co należy podkreślić, aktualność. Źródłem bieżącej informacji o zasobach jest katalog OPAC. Przyjęto zasadę, że wszystkie książki elektroniczne zakupione przez bibliotekę na własność lub w ramach licencji są dodatkowo rejestrowane, a informacja o nich zamieszczana jest na stronie domowej biblioteki w postaci tabelarycznego zestawienia w układzie alfabetycznym tytułów.

Będąc świadomymi potrzeb swych użytkowników, bibliotekarze BG PW złożyli nauczycielom akademickim propozycję współpracy w zakresie tworzenia i udostępniania materiałów dydaktycznych. Integracja procesów nauczania na odległość i środowiska bibliotecznego spowodowała powstanie nowej jakościowo formy nauczania i uczenia się.

ZASOBY EDUKACYJNE W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

Już od końca lat 90. w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej udostępniano użytkownikom dokumenty elektroniczne. Były to przede wszystkim wydawnictwa abstraktowe, następnie czasopisma pełnotekstowe. Obecnie kładzie się jeszcze większy nacisk na udostępnianie przygotowanych lub zakupionych z myślą o studentach dokumentów elektronicznych.

W artykule zaprezentowano dostępne on-line materiały edukacyjne, które w zasadniczy sposób wzbogaciły ofertę biblioteki. Są to:

- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej,

- MyiLibrary,
- zasoby edukacyjne (OKNO).

BIBLIOTEKA CYFROWA POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

Zasadniczym zadaniem Biblioteki Cyfrowej Politechniki Warszawskiej jest stworzenie dostępu poprzez Internet do zasobów edukacyjnych i piśmiennictwa naukowego pracowników uczelni, a także dóbr kultury o istotnym znaczeniu historycznym.

W lipcu 2006 r., dzięki spełnieniu standardów organizacji Open Archives Initiative (OAI), Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej (BC PW) została zamieszczona na stronie Open Archives Initiative — Repository Explorer na liście serwerów dostępnych przez protokół OAI-PMH (PMH — Protocol for Metadata Harvesting).

Publikacje udostępniane w ramach Biblioteki Cyfrowej nie podlegają aktualizacji i nie są poddawane pracom redakcyjnym. Są one zamieszczane w obrębie kolekcji, które można przeszukiwać oddzielnie. Szczególny nacisk kładzie się na zdigitalizowanie, opracowanie i udostępnianie kolekcji „Skrypty i podręczniki”, które to opublikowane przez Politechnikę Warszawską i inne wydawnictwa są obowiązującymi podręcznikami przeznaczonymi dla studentów Politechniki Warszawskiej.

KOLEKCJA MYILIBRARY

Od roku 2006 oferuje się studentom PW nowoczesne podręczniki akademickie i specjalistyczne książki renomowanych wydawnictw zagranicznych, takich jak: Cambridge University Press, Elsevier Science & Technology, John Wiley & Sons, McGraw-Hill, Pearson Education, Springer Verlag, Taylor & Francis Publishing Group, CRC Press. Wszystkie są udostępnione drogą elektroniczną.

Studenci i wykładowcy mają bezpośredni dostęp do pełnotekstowych wersji publikacji w języku angielskim z dziedziny fizyki, matematyki i chemii. Są to ogólnouczelniane podręczniki akademickie z dziedzin, których wartość merytoryczna nie ulega dezaktualizacji przez długi czas. Oferta jest skierowana do studentów z wydziałów, których językiem wykładowym jest język angielski, oraz do osób, które tym językiem posługują się w stopniu zaawansowanym.

OKNO

W zakładce „Studia”, dostępnej ze strony głównej BG PW, znajduje się link „Zasoby edukacyjne”, a w nim podręczniki przygotowane dla studentów informatyki na Politechnice Warszawskiej, studiujących na odległość. Oferta jest skierowana także do studentów stacjonarnych. Ośrodek Kształcenia na Odległość — OKNO PW — przekazał Bibliotece Głównej kolekcję

materiałów dydaktycznych przeznaczonych dla studentów studiów na odległość. Są to specjalnie opracowane multimedialne podręczniki, podzielone na jednostki lekcyjne, wyposażone w dodatkowe materiały, np. słowniki stosowanych terminów czy zalecaną bibliografię. Przyjęta jednolita formuła czyni cały zbiór i poszczególne publikacje ciekawym, łatwym w obsłudze, w pełni nowoczesnym materiałem wspomagającym samodzielne uczenie się. W opracowaniu podręczników udział wzięli profesorowie i doświadczeni wykładowcy uczelni, dzięki czemu prezentowane materiały zyskały odpowiedni poziom merytoryczny. Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej zabiegała o współpracę z Ośrodkiem Kształcenia na Odległość na poziomie opracowania zbiorów i ich prezentacji w katalogu centralnym biblioteki. Sfinalizowanie tych działań nastąpiło w grudniu 2007 r., kiedy to przekazano bibliotece sześćdziesiąt sześć podręczników w formie dysków optycznych.

Współpraca z Ośrodkiem Kształcenia na Odległość PW na poziomie opracowania i udostępniania e-podręczników jest jednym ze sposobów poprawy wizerunku biblioteki, jako jednostki aktywnie uczestniczącej we wspieraniu dydaktyki prowadzonej na uczelni.

SPOSÓB INFORMOWANIA O ZASOBACH ELEKTRONICZNYCH

Elementem łączącym i upowszechniającym informacje o zasobach edukacyjnych oferowanych przez bibliotekę jest katalog. W Bibliotece Główniej Politechniki Warszawskiej przyjęto zasadę wprowadzania opisów wszystkich zasobów elektronicznych do katalogu centralnego, o ile dokumenty te stanowią jej własność. Jest to działanie spełniające oczekiwania użytkowników wymagających od współczesnej biblioteki pełnej i szybkiej informacji przekazywanej w dogodnej dla nich formie. Zapewnienie jednolitych warunków wyszukiwania informacji jest ważnym elementem strategii biblioteki. Ważne jest także kierowanie jednoznacznych komunikatów dotyczących dostępności zbiorów. Opracowanie zasobów elektronicznych w katalogu centralnym BG PW wymagało wprowadzenia stałych elementów do ich opisu w stosowanym formacie oraz w opisie rzeczowym.

W katalogu Aleph widoczne są informacje pobierane z opisu bibliograficznego. Są to pola formatu MARC21 wykorzystywane do zapisu informacji lokalnych charakteryzujących dokument elektroniczny:

- pole 530, przeznaczone na uwagę o innej formie dokumentu z informacją o dostępie — przykład: 530 \a Dostępny również on-line z terenu PW oraz z komputerów domowych dla użytkowników zarejestrowanych w bibliotece,
- pole 856, w którym umieszcza się link odsyłający do e-książki (dostęp do dokumentu pełnotekstowego tylko dla użytkowników biblioteki — serwer HAN),

- pola opracowania rzeczowego, czyli Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiątka UKD (pola 080). W przypadku e-książek z OKNO celowo wyróżniono kolekcję symbolem 37.018.43 — Nauczanie na odległość,
- charakterystyka w postaci słów kluczowych (pola 690),
- kody ustawienia (997).

Pola lokalne niestosowane w formacie MARC21, ale dodane do opisu bibliograficznego na potrzeby opisu dokumentu elektronicznego w Alephie, to:

- pole FRM — forma dokumentu (przykład: \a EBOOK),
- pole BAS, które określa bazę (np. \a ELIB; \a EBOOK),
- pole LKR, które służy do powiązania z wersją drukowaną i elektroniczną dokumentów (przykład: pole LKR \a PAR (określa typ powiązania rekordu) \b numer systemowy powiązanego dokumentu \l WTU 01 (baza domowa powiązanego rekordu) \n (typ powiązania w górę) postać drukowana \m (typ powiązania w dół) Kolekcja Elektroniczna Zbiorów Własnych),
- pole LEC lektury (LEC \a OKNO Ośrodek Kształcenia na Odległość \z Studia inżynierskie \c 2007/2008 \x BG).

Charakterystyka dokumentu za pomocą słów kluczowych oraz symboli UKD jest stosowana z powodzeniem we wszystkich bibliotekach i jest sprawdzonym narzędziem wyszukiwawczym zarówno dla bibliotekarzy, jak i dla użytkowników. Wraz z komputeryzacją bibliotek poszerzył się zasób symboli UKD. Zaktualizowane tablice UKD pomogły bibliotekarzom charakteryzować nowe pod względem zawartości treściowej dokumenty. Spowodowało to też prace nad rewizją stosowanych symboli w najważniejszych działach głównych. Proces ten jest ciągły i wymusza na klasyfikatorach dokonywania stałej melioracji w bazie, polegającej na zamianie starych symboli na obecnie funkcjonujące. Jeśli nie ma narzędzi do retrokonwersji, czynności te są bardzo pracochłonne.

Inne pola w formacie MARC21 wykorzystuje się, aby informować użytkowników o powiązaniach z inną formą dokumentu, lokalizacji zbiorów i zasobów edukacyjnych oraz wskazywać, które z zasobów edukacyjnych są uznane przez nauczycieli akademickich za przydatne podręczniki.

Kolejnym źródłem informacji o zasobach elektronicznych kierowanej do studentów jest strona domowa BG PW — zakładka „Studia”. Użytkownik znajdzie tam obszerną informację o dostępnych zasobach elektronicznych, w tym również o źródłach, które są w otwartym Internecie oraz tych kupowanych na licencję.

Poza e-książkami, które są udostępniane w ramach OKNO, w zakładce „Studia” umieszczono linki odsyłające do zasobów edukacyjnych:

- platformy edukacyjnej do nauczania informatyki,

- Massachusetts Institute of Technology (MIT) — użytkownicy biblioteki mogą skorzystać z zasobów edukacyjnych uczelni, która jako pierwsza na świecie postanowiła udostępnić w Internecie swoje materiały edukacyjne. Wzbogacają one ofertę zbiorów, choć nie stanowią własności biblioteki.

Dużą wagę przykładają się także do rozpowszechniania informacji za pomocą drukowanych informatorów. Do niedawna zasoby edukacyjne biblioteki były dostępne lokalnie. Użytkownik mógł więc korzystać ze zbiorów tylko wtedy, gdy przebywał na terenie biblioteki. Obecnie wszyscy użytkownicy zarejestrowani w bibliotece mają dostęp do tych zasobów z wszystkich komputerów funkcjonujących w sieci PW oraz z dowolnego komputera. Największym walorem korzystania z elektronicznych zasobów edukacyjnych BG PW jest więc całodobowa dostępność.

Wraz z upowszechnieniem dostępu do zasobów z dowolnego komputera odczuwalnie wzrosła liczba pozytywnych opinii o działalności biblioteki w środowisku akademickim. Wyrazem tego są opinie Senatu, Rady Bibliotecznej czy Samorządu Studentów PW.

PODSUMOWANIE

Skuteczność działań biblioteki akademickiej w dużej mierze zależy od przekonania macierzystej uczelni o przydatności tej jednostki we wspomaganiu procesu edukacji.

Ukierunkowanie działań biblioteki na rozwój i promocję elektronicznych zasobów edukacyjnych zaczyna przynosić wymierne efekty w postaci szybko rosnących statystyk korzystania z e-książek. Biblioteka zaistniała także jako ogniwo pośredniczące w procesie edukacji między wydawnictwami oferującymi swoje usługi a studentami i wykładowcami.

Interaktywna komunikacja z użytkownikiem oraz personalizacja usług to elementy nowej polityki BG PW. Biblioteka rozwija się, weryfikuje swe działania, koncentrując się na usługach zaspokajających specyficzne potrzeby studentów.

Udostępnianie pełnotekstowych dokumentów wymagającym użytkownikom, jakimi są pracownicy naukowcy, kadra dydaktyczna i studenci, jest jednym z elementów kreowania pozytywnego wizerunku nowoczesnej biblioteki akademickiej, ukierunkowanej na zaspokajanie potrzeb jej odbiorców.

LITERATURA

1. Bednarek-Michalska, B. Elektroniczne zasoby informacyjne Polski: analiza sytuacji i propozycja integrowania inicjatyw. W: *E-LIS E-prints in Library and Information Science* [on-line], [dostęp 2 grudnia 2008]. Dostępny w World Wide Web: <http://eprints.rclis.org/5466/1/zasoby7.pdf>.
2. Polarczyk, M., Tomaszewska, R., Tomaszewski, R. Obsługa czytelników w dobie społeczeństwa informacyjnego na przykładzie Biblioteki Głównej i Centrum Informacji Naukowej Akademii Rolniczej im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu. W: *Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej* [on-line]. Biblioteka Główna PŁ [dostęp 14 września 2008]. Dostępny w World Wide Web: http://bg.p.lodz.pl/konferencja2004/pelne_teksty/polarczyk.pdf.

